

УДК 330.131.7:658

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ACCOUNTING POLICY AS A TOOL OF FINANCIAL STATEMENTS

Тесак О.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

У статті досліджено сутність облікової політики та її значення в організації бухгалтерського обліку і подання фінансової звітності підприємства. Охарактеризовано мету, об'єкт та призначення облікової політики підприємства. Розкрито питання облікової політики як складової частини фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: облікова політика, фінансова звітність, користувачі фінансової звітності, бухгалтерський облік, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наказ про облікову політику підприємства, підприємство.

В статье изучена суть политики бухгалтерского учета и ее значение в организации бухгалтерского учета и представления финансовой отчетности компании. Охарактеризованы цель, объект назначения политики бухгалтерского учета компании. Решены вопросы политики бухгалтерского учета как неотъемлемой части финансовой отчетности компании.

Ключевые слова: политика бухгалтерского учета, финансовые отчеты, пользователи финансовых ведомостей, положения (стандарты) бухгалтерского учета, приказ об учетной политике предприятия, предприятие.

The article explored the essence of accounting policy and its significance in the Organization of accounting and presentation of the financial statements of the company. Main purpose of the object and purpose of the accounting policy of the company. Solved issues of accounting policy, as an integral part of the financial statements of the company.

Key words: accounting policy, financial statements, users of financial statements, accounting provisions (standards) of accounting, order on accounting policy of the enterprise, the enterprise.

Вступ та постановка проблеми. Облікова політика є важливим інструментом формування фінансової звітності та обов'язковим елементом фінансового обліку. Розроблення та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку і звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийнятих рішень і діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження проблем облікової політики та звітності висвітлили у своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як С.В. Голов, В.В. Сопоко, Л.М. Кіндрацька, В.Г. Швець, Л.В. Чижевська, П.Є. Житній, Ф.Ф. Бутинець, М.С. Пушкар, В.С. Лень, М. Портер, Ж. Рішар, Б. Нідлз та інші. Незважаючи на значення результатів досліджень науковців, питання щодо призначення облікової політики мають дискусійний характер.

Метою статті є обґрунтування значення облікової політики, її важливості в організації бухгалтерського обліку та визначенні вимог, які до неї пред'являються.

Результати дослідження. Організація роботи підприємства та облікового процесу

починається з формування облікової політики. Ретельно продумана облікова політика забезпечує ефективну фінансово-господарську діяльність підприємства, а також максимальний ефект від ведення обліку. Основою для прийняття рішень про облікову політику повинно бути формування повної, достовірної, правдивої інформації, яка максимально ефективно розкривала б інформацію про діяльність підприємства для зацікавлених осіб-користувачів.

Формування облікової політики є непростим і важливим етапом у діяльності суб'єкта господарювання, який є дуже трудомістким та відповідальним, оскільки впливає на фінансові результати та ефективність діяльності загалом. Економічно обґрунтована політика дає змогу суб'єктові господарювання впливати на ефективність використання своїх ресурсів та на фінансово-економічні показники своєї діяльності.

Згідно з нормами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються

підприємством для складання і подання фінансової звітності.

У вітчизняній практиці термін «облікова політика» з'явився на початку 90-х років ХХ століття, а набув офіційного статусу з прийняттям Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р.[1].

Виходячи з визначення терміна «облікова політика», можна стверджувати, що облікова оцінка є невід'ємним складником облікової політики підприємства та забезпеченням достовірності фінансової звітності. Проте порядок відображення у фінансовій звітності підприємства змін у облікових оцінках відрізняється від порядку коригування звітності у зв'язку з переглядом облікової політики [2, с. 368].

Основною метою облікової політики є забезпечення одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень. Саме тому підприємство самостійно визначає облікову політику, фіксуючи у відповідному наказі визначальні аспекти облікового процесу: осіб, відповідальних за зміст фінансових звітів, порядок розроблення документів, підстави для здійснення бухгалтерських записів, терміни подання первинних документів до бухгалтерії, форму ведення бухгалтерського обліку та інші важливі моменти [3, с. 188].

Об'єктом облікової політики є сукупність альтернативних норм чинного законодавства, що передбачає необхідність вибору відповідного варіанту облікових дій.

Основне призначення облікової політики полягає в упорядкуванні облікового процесу на підприємстві; методологічному та методичному відображенні майна підприємства, господарських операцій та результатів його діяльності; наданні бухгалтерському обліку плановірності та цілеспрямованості; забезпеченні ефективності обліку тощо [6, с. 127].

Середовище застосування облікової політики – це загальновстановлені правила ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності (якщо підприємство формує фінансову звітність відповідно до їх норм згідно з чинним законодавством) та інших нормативних актів.

Таким чином, облікова політика фактично покликана інтегрувати економічну (як внутрішнього, так і зовнішнього характеру), соціальну та екологічну політики підприємства в єдиний інформаційний простір для прийняття рішень, що забезпечать стійкий розвиток підприємства та приріст вартості на кожному з його життєвих циклів [5, с. 224].

Виходячи з визначення терміна «облікова

політика», можна стверджувати, що облікова оцінка є невід'ємним складником облікової політики підприємства та забезпеченням достовірності фінансової звітності. Проте порядок відображення у фінансовій звітності підприємства змін в облікових оцінках відрізняється від порядку коригування звітності у зв'язку з переглядом облікової політики. Наслідки зміни облікових оцінок показують у фінансовій звітності в періоді, у якому відбулася зміна, а також у подальших звітних періодах, якщо зміна впливає на ці періоди. Це означає, що перегляд облікових оцінок не спричиняє коригування нерозподіленого прибутку минулих періодів та необхідності повторного подання порівняльної інформації. Для правильного відображення у фінансовій звітності впливу змін необхідно чітко встановити, що відбулося:

- перегляд облікової політики;
- зміна облікових оцінок [2, с. 368].

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, окрім контролю за збереженістю активів, правильністю розрахунків, збереження капіталу, підпорядковане забезпеченню складання та подання фінансової звітності, що містить інформацію щодо фінансового становища, результату діяльності підприємства за звітний період, користувачам – фізичним та юридичним особам, – які потребують інформацію щодо діяльності підприємства для прийняття рішень. Адже в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» акцентовано, що підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать; трудовим колективам на їх вимогу, власникам відповідно до установчих документів, якщо інше не передбачене законом. Тому складником облікової політики підприємства є визначення конкретних умов (терміни складання й подання звітності; визначення органу, який опублікує звітність; виконавці тощо) складання й подання звітності відповідно до вимог вищезгаданого закону.

Тому в наказі про облікову політику підприємства потрібно чітко розписати обов'язки працівників бухгалтерії щодо складання звітних форм, подання їх за призначенням з обов'язковим визначенням термінів. При цьому треба мати на увазі, що нормативно-правове регулювання облікової політики підприємства не вичерпується тільки вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», оскільки, окрім фінансової звітності, існують інші види звітності: статистична, податкова тощо. І хоч вони регулюються так званими актами, відповідальність за будь-які порушення прострочення термінів подання, помилки тощо, досить суттєва [4, с. 112–113].

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», формування облікової політики належить до компетенції власника або уповноваженого

органа, який здійснює керівництво підприємством відповідно до засновницьких документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого строку, але не менше трьох років, несе власник або посадова особа, яка здійснює керівництво підприємством. Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити виконання всіма підрозділами та працівниками правомірних вимог щодо додержання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Тобто за допомогою облікової політики можна регулювати розмір балансових статей, впливати на показники фінансового стану і навіть оптимізувати оподаткування, іншими словами – ефективно управляти фінансовим станом підприємства, вибираючи ті альтернативи, які дають можливість, з одного боку, з максимальною мірою достовірності відображувати в обліку факти господарської діяльності, а з іншого – впливати на показники фінансового стану. Недостатнє розуміння цього суб'єктами господарювання є одним з істотних чинників низької ефективності формування облікової політики в практиці ведення обліку вітчизняних підприємств [2, с. 354].

Облікова політика забезпечує реалізацію принципу послідовності, який вимагає постійного застосування підприємством обраної облікової політики. При цьому зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними (стандартами) бухгалтерського обліку, і має бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності. Облікова політика є важливою передумовою забезпечення такої якісної характеристики фінансової звітності, як зіставність, яка дає змогу користувачам фінансової звітності порівнювати фінансові звіти за різні періоди та різних підприємств.

На основі принципу послідовності облікова політика підприємства має передбачати постійне, тобто із року в рік, застосування прийнятої стабільної облікової політики. Облікова політика може змінюватися тільки якщо

змінюються на підприємстві статутні вимоги, якщо змінюються вимоги органу, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності, або якщо зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Облікова політика підприємства та її зміни розкриваються у примітках до річної фінансової звітності в описовій формі або прикладанням копії розпорядчого документу про встановлення і змінення облікової політики [6, с. 134].

Зміна облікової політики можлива у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, у зв'язку зі змінами в законодавстві, розробленням та застосуванням нових методів ведення обліку або суттєвими змінами в умовах роботи чи у структурі підприємства. Якщо такі зміни відбулися, то про це ґрунтовно повідомляється у пояснювальній записці до річної звітності.

Здійснення облікової політики на підприємстві – досить складна справа стосовно як методологічного обґрунтування, так і методичного забезпечення. Тому, розробляючи власний наказ, не слід копіювати наведені, бо, попри їх обґрунтованість і повноту, все таки конкретні особливості того чи іншого підприємства жоден із них відображати не може. Водночас безперечно, що, тільки спираючись на вже обґрунтовані провідними вченими напрацювання, можна розробити такий формалізований документ, який забезпечить формування облікової політики відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів тощо [4, с. 138].

Висновки. Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Вдало попередньо проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дає змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність. Облікова політика – це обрана підприємством методологія бухгалтерського обліку, яка спрямована на досягнення його цілей і завдань та використовується з метою забезпечення надійності фінансової звітності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 966. XIV.
2. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік: підручник / В.Ф. Максимова. Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с.
3. Рожелюк В.М. Організація бухгалтерського обліку діяльності переробних підприємств: Монографія / В.М. Рожелюк. К.: ННЦІАЕ, 2013. 488 с.
4. Бойко Л.Г. Облікова політика підприємства: конспект лекцій / Л.Г. Бойко. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2013. 141 с.
5. Лаговська О.А. Обліково-аналітичне забезпечення вартісно-орієнтованого управління: теорія та методологія: Монографія / О.А. Лаговська. Житомир: ЖДТУ, 2012. 676 с.
6. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посібник / За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського. Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. 1220 с.